

סיג

1. משנה מסכת אבות פרק ג משנה יד

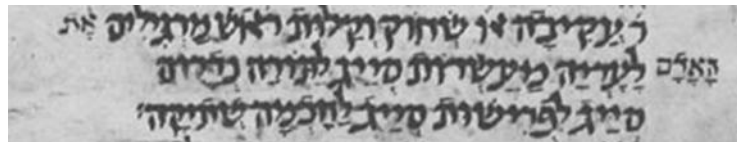
רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילים לערוה מסורת סייג לתורה מעשרות סייג לעושר נדרים סייג לפרישות סייג לחכמה שתיקה:
מהי משמעות הסייג בכל אחד מהדברים שמונה ר' עקיבא?

האם דברי רבי עקיבא מתיישבים עם משנת הפתיחה?

2. משנה מסכת אבות פרק א משנה א

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה:

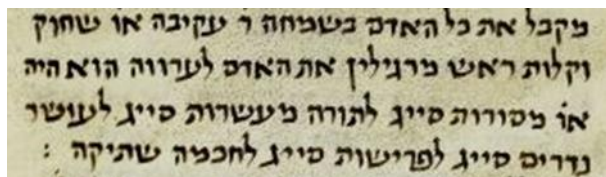
לדבר רבי עקיבא גירסאות שונות – איזו נראית לכם? מה משמעותה של כל גירסא? מהו הסייג?
3. כתב יד קויפמן



4. תוספות יום טוב מסכת אבות פרק ג

מעשרות סייג לעושר - במד"ש (מדרש שמואל) דבמשנה ירושלמית גורס מעשרות סייג לתורה ופירש שע"י כן יוכלו מקבלי המעשר להחזיק בתורה וללמדה כמאמרם ז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי תרומה.

5. כתב יד פארמה



6. תפארת ישראל - יכין מסכת אבות פרק ג

מסורת סייג לתורה. (ב) ע"י שכלו אפשר שיחטא האדם, שאפשר שיחשוב תהו ח"ו על התורה אולי חלו בה ידי אדם להוסיף או לגרוע בה דבר, לפיכך מזכירו התנא, כי כבר הסייג והגדר בנוי, ע"י המסורת שנמסר לנו בה אפילו כל מלא או חסר, וכל האותיות שבתורה מנויים לנו, ואפילו על כל טפת דיו קטנה שבה, כנקודות שעל איזה מלות, אנחנו יושבים עליה ז' נקיים, וא"כ איך אפשר שהוסיף או גרע בה אדם שום דבר: מהי המסורת?

7. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לז עמוד ב

דא"ר איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב, מ"ד: אויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא? ויקראו בספר תורת האלהים - זה מקרא, מפורש - זה תרגום, ושום שכל - אלו הפסוקים, ויבינו במקרא - זה פיסוק טעמים, ואמרי לה: אלו המסורות.

על נדרים סייג לפרישות

8. ספרי דברים פרשת כי תצא פיסקא רסה

(כג) וכי תחדל לנדור, רבי מאיר אומר +קהלת ה ד+ טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר רבי יהודה אומר טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה נודר ומשלם.

9. קהלת פרק ה

10. דברים פרשת כי תצא פרק כג

(כב) כי תדר נדר ליי אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו יי אלהיך מעמך והיה בך חטא: (כג) וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא: (כד) מוצא שפתיך תשמר ועשית פאשר נדרת ליי אלהיך נדבה אשר דברת בפיק: ס

להלן שימושים שונים לסייג. חשבו את מה הוא מסייג ומה התועלת בסייג בכל אחד מהמקומות.

א. עשית סייג מופיעה במשנה בפרק ו' בין 48 המידות בהן תורה נקנית. עיינו בהקשר של המידה במשנה – מה החשיבות של עשיית הסייג?

11. משנה מסכת אבות פרק ו משנה ו

משנה מסכת אבות פרק ומשנה ה

... והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים בתלמוד בשמיעת האוזן בעריכת שפתים בבית הלב ...

המכיר את מקומו והשמח בחלקו והעושה סייג לדבריו ואינו מחזיק טובה לעצמו אוהב את המקום אוהב את הבריות אוהב את הצדקות אוהב את התוכחות אוהב את המישרים מתרחק מן הכבוד ולא מגיס לבו בתלמודו ואינו שמח בהוראה ...

ב. חישוב טוב על המשל והנמשל

12. מסכתות קטנות מסכת כלה רבתי פרק ג הלכה ג

הוי כאסקופא (אסקופא – מפתן הבית) התחתונה, מה הבית הזה, אם אין לה אסקופא נראית כחורבה, אף את צריך למיהוי בך ענוה, ואפילו את משלם לכל המדות, אין אין בך ענוה, אתה חסר, דהרי אמרין בני אינשא, מה גברא רבה פלוני, אלולי גאוה, ולמה כן, אלא כי ירא אלהים יצא את כולם. רבא אמר כשם שהאסקופה זו היא מכוונת דלתות לנעול ולפתוח, כך הענוה היא סייג לחכמה.

ג. המשנה בתחילת מסכת ברכות מביאה שלש דעות בשאלה, עד מתי זמנה של תפילת ערבית:

13. משנה ברכות פרק א משנה א

מאימתי קורין את שמע בערבין? - משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: עד חצות. רבן גמליאל אומר: עד שיעלה עמוד השחר.

ד. מהי עשיית סייג ומה חשיבותה לפי הסוגיה הבאה:

הגמרא מתלבטת מדוע קבעו חכמים זמן ביניים, בחצות הלילה שהוא לא תחילת הלילה כדעת ר' אליעזר ולא סוף הלילה כדעת רבן גמליאל

14. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד עמוד א

וחכמים אומרים עד חצות. חכמים כמאן סבירא להו? אי כרבי אליעזר סבירא להו - לימרו כרבי אליעזר! ואי כרבן גמליאל סבירא להו - לימרו כרבן גמליאל!

לעולם כרבן גמליאל סבירא להו, והא דקא אמרי עד חצות - כדי להרחיק את האדם מן העבירה. כדתניא: חכמים עשו סייג לדבריהם, כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר: אלך לביתי ואוכל קימעא ואשתה קימעא ואישן קימעא, ואחר כך אקרא קריאת שמע ואתפלל. וחוטפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה;

ז. באבות דרבי נתן מובאות דוגמאות נוספות לסייגים. מה משמעות הסייג בהם:

15. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק א

ועשו סייג לתורה. ועשה סייג לדבריך כדרך שעשה הקב"ה סייג לדבריו ואדם הראשון עשה סייג לדבריו. תורה עשתה סייג לדבריה. משה עשה סייג לדבריו. ואף איוב ואף נביאים וכתובים וחכמים כולם עשו סייג לדבריהם:

ח. מהו הסייג שעשה הקב"ה את מה הוא מסייג ואיך?

16. איזהו סייג שעשה הקב"ה לדבריו הרי הוא אומר ואמר כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת (דברים כ"ט כ"ג) מלמד שגלוי היה לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין הדורות לומר כך לפיכך א"ל הקב"ה למשה משה כתוב והנח לדורות הבאים ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' [וגו'] (שם) וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם (שם כ"ה) הא למדת שהוציא הקב"ה שכר בריותיו בשלום:

להבנה ניתן להיעזר בפסוקים:

17. דברים פרק כט כג - כז

ח. האם הסייג שעשה אדם הראשון היה טוב?

18. איזהו סייג שעשה אדם הראשון לדבריו הרי הוא אומר ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב' י"ז) לא רצה אדם הראשון לומר לחוה כדרך שא"ל הקב"ה אלא כך אמר לה ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותון (שם ג' ג') באותה שעה היה נחש הרשע נוטל עצה בלבו אמר הואיל ואיני יכול להכשיל את האדם אלך ואכשיל את חוה הלך וישב אצלה והרבה שיחה עמה אמר לה אם לנגיעה את אומרת צוה עלינו הקב"ה הריני נוגע בו ואיני מת אף את אם תגעו בו אי את מתה. מה עשה הנחש הרשע באותה שעה עמד ונגע באילן בידיו וברגליו והרתיעו עד שנשרו פירותיו לארץ.

19. רש"י בראשית פרק ג פסוק ג

ולא תגעו בו - הוסיפה על הצווי, לפיכך באה לידי גרעון, הוא שנאמר (משלי ל ו) אל תוסף על דבריו:

ט. מה פשר התוספת במשפט האחרון? מדוע חשובה ההסכמה של ה'? ניתן לראות במדרש תשובה לטענה המושמעת נגד חכמים? איזו?

20. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ב

איזהו סייג שעשה משה לדבריו הרי הוא אומר ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר (שמות י"ט ג') לא רצה משה הצדיק לומר להם ישראל כדרך שאמר לו הקב"ה אלא כך אמר להם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה (שם שם ט"ו) והוסיף להם משה יום אחד מעצמו אלא כך אמר משה ילך איש אצל אשתו ותצא ממנה שכבת זרע ביום השלישי ויהיו טמאים ונמצאו ישראל מקבלים דברי תורה בטומאה מהר סיני אלא אוסיף להם יום שלישי כדי שלא ילך איש אצל אשתו ולא תצא ממנה שכבת זרע ביום השלישי ויהיו טהורים ונמצאו [ישראל] מקבלין [דברי] תורה בטהרה מהר סיני: זה אחד מהדברים שעשה משה מדעתו דן ק"ו והסכים דעתו לדעת המקום.

י. באותו ענין – מהי המחלוקת העקרונית בין הרמב"ם והראב"ד

21. רמב"ם הלכות ממרים פרק ב הלכה ט

הואיל ויש לבית דין לגזור ולאסור דבר המותר ויעמוד איסורו לדורות וכן יש להן להתיר איסורי תורה לפי שעה מהו זה שהזהירה תורה לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, שלא להוסיף על דברי תורה ולא לגרוע מהן ולקבוע הדבר לעולם בדבר שהוא מן התורה בין בתורה שבכתב בין בתורה שבעל פה, כיצד הרי כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו מפי השמועה למדו שזה הכתוב אסר לבשל ולאכול בשר בחלב, בין בשר בהמה בין בשר חיה אבל בשר העוף מותר בחלב מן התורה, אם יבוא בית דין ויתיר בשר חיה בחלב הרי זה גורע, ואם יאסור בשר העוף ויאמר שהוא בכלל הגדי והוא אסור מן התורה הרי זה מוסיף, אבל אם אמר בשר העוף מותר מן התורה ואנו נאסור אותו ונודיע לעם שהוא גזרה שלא יבא מן הדבר חובה ויאמרו העוף מותר מפני שלא נתפרש כך החיה מותרת שהרי לא נתפרשה, ויבא אחר לומר אף בשר בהמה מותרת חוץ מן העז, ויבא אחר לומר אף בשר העז מותר בחלב פרה או הכבשה שלא נאמר אלא אמו שהיא מינו, ויבא אחר לומר אף בחלב העז שאינה אמו מותר שלא נאמר אלא אמו, לפיכך נאסור כל בשר בחלב אפילו בשר עוף, אין זה מוסיף אלא עושה סייג לתורה וכן כל כיוצא בזה.

השגת הראב"ד/ הואיל ויש לב"ד לגזור ולאסור וכו'. א"א כל אלה ישא רוח שכל דבר שגזרו עליו ואסרוהו לסייג ולמשמרת של תורה אין בו משום לא תוסיף אפילו קבעוהו לדורות ועשאוהו כשל תורה וסמכוהו למקרא כדאשכחן בכמה דוכתי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואם גרע לפי צורך שעה כגון אליהו בהר הכרמל אף זה דבר תורה הוא עת לעשות לה' הפרו תורתך, ולא תמצא איסור מוסיף אלא במצות עשה כגון לולב ותפילין וציצית וכיוצא בהן בין לשעה בין לדורות בין שקבעה בדבר תורה בין שלא קבעה.

22. יא. שו"ת מלכי בקדש – הרב חיים הירשנזון, חלק ב' תשובה ה'

בענין המורים בחורות גם בתולות

כבר בארנו בהתשובה הקודמת כי מפריזים העם בגזירות משום פריצותא, וכל גזירה ממין זה אשר איננה בנויה על יסודי ההלכה בתלמוד ובפסוקים, איננה מביא לידי מוסר וצניעות, ואדרבה מגרים יותר את היצר ואת התאוה הנמבזה. ובלי ספק אצל עמים אחרים נוצרה הצניעות הנפרזה כדי לגרות את התאוה, כנאמר: 'יחשבה לזונה כי כסתה פניה (בר' לח' טו)....

וידוע סיפורי החסידים המספרים מן צבועים אשר התחפשו למגידיים, ולא הביטו פני אשה ולא חפצו לשבת איתן בשולחן, ונתפסו אח"כ בתזונתם עם השפחות... ואנכי חושב כי הרבה מהם לא היו צבועים, רק מצניעותם היתירה, שלא כתורה, גירו בהם את היצר ולא יכלו קום.

וידוע תוכחת אשה חכמה לת"ח אחד בוילנא, אשר אמרה לו כי פחדו הנפרז מנשים מראה, כי בסדור תפלתו נמצאת זכירה שביעית והוא לזכור תמיד כי זכר הוא. ולזאת, בכל טענות העם משום צניעות ומשום פריצות, עלינו להתבונן ביסודי ההלכה בזה, ורק על פיה נוציא איסורים וקושרות.